

**НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ, ЗВИЧАЇ, СВЯТА ТА ОБРЯДИ
ЯК СКЛАДОВІ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІМ'Ї**

У статті розглянуто українські народні традиції, звичаї, свята та обряди, їх вплив на формування культурно-дозвіллевої діяльності сім'ї. Проаналізовано вплив родинних традицій і свят на створення позитивного мікроклімату в сім'ї. Особлива увага приділена сільським аграрним родинам та їх святам і традиціям. Досліджуються деякі форми організації сімейної культурно-дозвіллевої діяльності в сучасному українському суспільстві на основі народних традицій, звичаїв, свят і обрядів.

Ключові слова: сім'я, традиції, звичаї, свята, обряди, культурно-дозвіллева діяльність.

Український народ впродовж багатьох століть формував свої традиції, звичаї, обряди та свята, становлення та трансформація яких відбувається постійно. Обрядово-звичаєва сфера – це ті прикмети й ознаки, по яких розпізнається народ не тільки в сучасному, а й в історичному минулому. Адже вона охоплює всі ділянки особистого, сімейного і суспільного життя кожної особистості. Народні традиції, звичаї, свята і обряди – це неписані закони, якими керуються в найменших щоденних і найбільших всенародних справах.

Сімейні традиції, звичаї і обряди найліпше відображали досвід виховання дітей кожного народу. Розвиненість тривких родинно-сімейних, побутових і культурних традицій свідчить про високий рівень формування етносу, кожної національності. До таких слід віднести пісню й танець як два потужні психофізичні чинники вираження морально-етичної й естетичної культурної цінності душі українського народу. Пісні також поетизують процес праці, роблять його більш привабливим, бажаним. Вони вчать ставитись до праці поважно, з любов'ю, бачити її красу.

Тривале функціонування родинних традицій, звичаїв, свят і обрядів в історії конкретного народу є свідченням його духовної та фізичної живучості, цивілізованості, культурної витривалості, доцільності існування у світовому просторі. Саме тому з-поміж найчисленніших давніх традицій українського народу, однією з найбільш поцінованих є патріотизм – це благородне, синівське почуття до своєї Батьківщини, яка водночас є часткою світової спільноти.

Основні віхи формування та розвитку побуту українського народу, його обрядово-звичаєву сферу висвітлювали дореволюційні вчені П.Чубинський, М.Максимович, М.Маркевич, В.Гнатюк, О.Воропай; народознавці – В.Борисенко, Н.Здоровага, О.Кравець, В.Скуратівський. Особливості функціонування української сім'ї, напрями реалізації її соціального потенціалу та родинного виховання засобами української етнопедагогіки відображені у працях З.Болтаревич, К.Журби, Г.Майбороди, В.Миронова, В.Наулка, А.Пономарьова, передавання та збереження народних традицій та обрядів у сім'ї – Н.Бабенко, А.Пономарьов, В. Постовий, М.Ткач та ряд інших.

Мета статті – виявити та розкрити значення народних традицій, звичаїв, свят і обрядів у культурно-дозвіллевій діяльності сім'ї. Відповідно до мети у науковій статті сформульовані такі завдання: дослідити вплив на формування культурно-дозвіллевої діяльності сім'ї українських народних традицій, звичаїв, свят та обрядів; проаналізувати значення родинних традицій і свят на створення позитивного мікроклімату в сім'ї; вивчити форми організації сімейної культурно-дозвіллевої діяльності в сучасному українському суспільстві на основі народних традицій, свят і обрядів.

Формування визначення традицій зумовлені неоднозначністю тлумачення самого слова. Латинський термін *tradition* означає "переказ", буквально "передавання". У сучасній науковій літературі відображені різні підходи до розвитку традицій – даного суспільно-історичного феномена. Філософи, соціологи, етнографи називають цю категорію "Соціальним інститутом і нормою", "типом суспільних відносин", "елементами соціальної і культурної спадщини", системою ідеалів, досвіду, знань, творчості, смаків, установок, норм поведінки, процесом небіологічного передавання від покоління до покоління усталених культурно-побутових особливостей [7, 22-23].

Традиція, за визначенням українського філософа, культуролога С.Д. Безклубенка – це сукупність усталених, успадкованих від попередніх поколінь уявлень про навколишній світ, про місце та роль у ньому людей, їхні права й обов'язки один до одного та до природи; уявлень, які мають оціночний (аксіологічний) та нормативний (регулюючий) характер [3, 185].

Важливу роль у виробленні духовного життя відіграють родинні та сімейні традиції, які підтримуються силою суспільної думки. Удосконалюючись та трансформуючись, вони стають нормами та правилами, важливими прискорювачами суспільного прогресу. Традиції кожної сім'ї мають свої особливості. Добрі традиції об'єднують сім'ю, дозволяють зберегти домашнє тепло та затишок, забезпечують створення гармонії, любові і поваги в родині.

Давньою та доброю традицією в родині є залучення дітей до спільної праці, до обговорення сімейних досягнень та проблем, залучення всіх членів сім'ї до спільних сніданків та вечері, родинні суботні обіди з

метою обміном досвідом та всілякими новинами. Традицією можуть буди цікаве, за певним сценарієм, проведення днів народжень кожного члена родини, святкування знаменних дат, зустрічі гостей, спільні виїзди на природу, відвідування культурно-мистецьких заходів, ранкова фіззарядка тощо. Регулярне спілкування, теплі взаємопочуття, повага членів родини – це ті складові морально-етичної культури, які об'єднують сім'ю, створюють сприятливий мікроклімат, формують духовну культуру кожної особистості.

Кожна нація, кожен народ, навіть кожна соціальна група має свої звичаї, що виробилися протягом багатьох століть і освячені віками. Народні звичаї охоплюють усі ділянки громадського, родинного і суспільного життя. Звичаї, а також мова – це ті найміцніші елементи, що об'єднують окремих людей в один народ, в одну націю [5, 9].

В усіх народів світу існує повір'я, як зазначає Олекса Воропай, що той, хто забув звичаї своїх батьків, карається людьми і Богом. Він блукає по світу як блудний син, і ніде не може знайти собі притулку, бо він загублений для свого народу. У тих батьків, які не дотримуються звичаїв, родяться діти, що стають вовчулаками.

Наш великий поет Тарас Шевченко, звертаючись до України, як до матері, що вічно страждає, питається: "Чи ти рано до схід-сонця Богу не молилася? Чи ти діточок не певних звичаю не вчила?..." [5, 10]. Як бачимо з цих слів Шевченка, не вчити своїх дітей звичаїв – це такий же великий гріх для матері, як і гріх не молитися Богу.

У ході історичного розвитку склалися й утвердилися форми, засоби та механізми збереження й передачі соціального досвіду, які в сукупності називаються традицією. Мета традиції полягає в тому, щоб закріплювати й відтворювати в нових поколіннях уставлені способи життєдіяльності, типи мислення і поведінки. Форми реалізації традиції різноманітні, але основними з них є звичай, свято та обряд. До того ж обряд може виступати елементом традиції, звичаю, свята, різновидом кожного із них. Щоб краще зрозуміти суть та призначення обряду, необхідно порівняти його із звичаєм та святом, які також представляють собою форми виявлення традиції.

Звичай, за визначенням Сапіги В.К., – це загальноприйнятий порядок, спосіб дій, загальноприйнята норма поведінки: те що стало звичним, засвоєним, визнаним, що увійшло у вжиток. Слово звичай походить від дієслова звикнути, тобто привикнути, привчитися до чогось, взяти щось за звичку. Таким чином, звичай – це звичка робити щось певним чином у праці, в побуті, родині, в суспільному, духовному житті; це звичний, давно заведений, який став звичайним порядком, однотипні масові дії, які відтворюються тривалий час [8, 44].

Соціальна роль звичаю та ж, що й традиції. Вона служить засобом збереження та передачі досвіду, освячення порядків і форм життя, які встановилися, регламентації й контроль поведінки індивідів, зміцнення їх зв'язку із тією соціальною групою (родина, нація суспільство), до якої вони належать. Зміст і роль звичаю й традиції по суті збігаються. Але вони відрізняються сферами дії. Сфера звичаю вужча, ніж традиції. Якщо традиція має місце у всіх сферах матеріального і духовного життя, то звичай існує лише в окремих його ділянках, головним чином у сферах праці, побуту, спілкування та сімейних відносин.

Звичай в буденному розумінні часто ототожнюється з обрядом, котрий також є однотипною дією у подібних, які тривалий час повторюються, обставин. Але якщо від традиції звичай відрізняється сферою, то від обряду – характером дій.

Обряд – це особлива колективна символічна дія, яка призначена для того, щоб наочно-образними засобами оформити й відзначити важливі події родинного, суспільного й особистого життя. Відмінною особливістю обряду є його символічність, умовність, образність. Обряд завжди – символ тих чи інших ідей, норм, ідеалів, цінностей, відношень, повчань, символ певної події, символічне втілення соціального досвіду [8, 46].

В обряді не ставиться завдання досягнення реального практичного результату. Мета обряду – за допомогою символів і символічних дій висловити, передати, закріпити традиційні для якого-небудь суспільства, соціальної групи (родини, сім'ї) ідеї, ідеали, норми, цінності, зразки життєдіяльності, викликати у його учасників відповідні почуття, настрої, переживання, створити у процесі його проведення морально-психологічну атмосферу, яка сприяла б засвоєнню соціального досвіду, котрий передається за допомогою даного обряду.

Усе сімейне життя в минулому супроводжувалося різноманітними обрядами та ритуалами, котрі в образно-символічній формі означали певні етапи життя людини і окремі стадії розвитку сім'ї. Відповідно до природного циклу існування людини склався і комплекс сімейних обрядів: родильні, весільні, поховальні й поминальні. З розвитком раціональних знань сенс заборонних магічних обрядів поступово втрачався, а ритуальні дії перетворилися на одну з традиційних розваг народу. Разом з появою нових обрядових дій і символічних ритуалів старі продовжували зберігатися, однак, їхній зміст поступово змінювався [6, 88].

Так склався багатошаровий і багатофункціональний обрядовий комплекс. Ця закономірність особливо рельєфно простежується в родинних обрядовості, що пояснюється надзвичайною делікатністю самого факту народження дитини, котре, до речі, було й основною умовою визначення закономірності сім'ї. Згідно зі звичаєвим правом сім'я набувала чинності тільки тоді, коли в ній були діти.

Похоронна та поминальна обрядовість також була однією із форм родинних традицій. Смерть людини завжди сприймалася як велике горе і, разом з тим, як звичайна необхідність. Щорічно через тиждень після Великодня відбувалися громадські колективні поминки (панахиди, гробки). Люди цілими сім'ями збиралися на цвинтарі, впорядковували могилки і влаштовували пригощання. Цей звичай зберігся й дотепер.

За винятком похоронних і поминальних, всі обряди є радісними й святковими подіями. Але обряд і свято – не одне і те ж, бо включає в себе обряд чи обряди як необхідну складову частину, але до обряду не зводиться. Свято не має суворо установлені форми, вона може значно видозмінюватися в залежності від творчості його учасників, самодіяльність яких не регламентована.

Якщо в обряді головним є особлива символічна дія, то у святі – безпосередній вираз почуттів, настроїв, переживань у зв'язку з пам'ятними подіями в житті суспільства, колективу, сім'ї, особи. Таким чином, свято – день (чи дні), в який (які) урочисто відзначають значні, видатні події, історичні або календарні дати [4, 62]. В минулому, як і зараз, свята в більшості випадків були днями, присвяченими відпочинку. За ними у зв'язку із цим і закріпилася назва святкових, тобто вільних, незайнятих, неробочих, на відміну від буднів. Так виникло поняття свята. У дні пам'яті важливих подій і дат проводилися обряди на честь кого – чи чого-небудь. Звідси зв'язок свят із обрядами, котрий, проте, не переростає в їх тотожність. Свята й обряди були і є відносно самостійними явищами культури, засобами передачі досвіду від покоління до покоління.

Наприклад, колядки і щедрівки, у яких є ще дохристиянські мотиви, нині ми сприймаємо як розваги. Але у народі здавна вірили, що все те, що побажають колядники тому, для кого вони співають-колядують, обов'язково збудеться. Колядові пісні слід розглядати як один із засобів нейролінгвістичного спрямування дитини до певної мети, а саме до обирання хліборобського трудового шляху. До фольклорно-етнографічного комплексу кожного свята неодмінно входять календарні пісні: пісні-команди, які супроводжують певний обряд, заклиральні пісні-молитви, звернені до надприродних сил, та величальні пісні-ушлявлення господарів, дітей, урожаю, щастя, благополуччя.

Впродовж тисячоліть землеробство було провідною галуззю господарства слов'янських народів. Землеробський тип господарства довгі віки визначав характер розвитку всіх сфер економічного і соціального життя східнослов'янських родин. Його вплив відчутно позначився на матеріальній та духовній культурі і, зокрема на традиційних звичаях та обрядах кожної родини, сім'ї.

Народний календар українців мав виробничий зміст, що яскраво засвідчують давньослов'янські за своїй походженням назви місяців. Стихийно-матеріалістична основа народного світогляду розкривається в приказках і прикметах, що відбивають раціональні сільськогосподарські знання землероба та його спостереження за астрономічними і метеорологічними явищами, а також у деяких виправданих із погляду доцільності ведення господарства прийомах і діях, обрядова функція яких не первинна. І з другого боку, народний календар увібрав у себе багато містичних елементів: різні види магії, ворожіння, забобони, релігійні звичаї та обряди, більшість із яких базується на первісній вірі в залежність людського життя від впливу надприродних сил [9, 33].

Усна народна творчість також може слугувати класичним прикладом єдності між усіма українськими землями. Ця спільність мови та звичаїв завжди була тими вузлами, які зв'язували наш народ, коли він штучно був поділений державними кордонами. Не випадково в Україні існує повір'я, що духи всіх дітей – живих і мертвих, забутих і безвісти пропалих – на Свят Вечір злітаються до своїх матерів на таємну вечерю, і ніякі віддалі, кордони, кам'яні мури і залізни брами цьому перешкодити не можуть. Як бачимо, звичаєвий обряд "Святої Вечері" символічно об'єднує всіх людей, що належать до одного народу, однієї нації, родини.

Ми, українці, нація дуже стара, і свою духовну культуру наші пращури почали творити далеко до християнського періоду на Україні. Ще й тепер ми маємо у своїх звичаях і народній усній творчості ознаки поєднання староукраїнської, дохристиянської і християнської культур. Староукраїнські традиції ввійшли у плоть і кров наших звичаїв, і тепер ми собі не уявляємо Різдва без куті (символ урожаю), Великодня – без писанки (символ народження весняного сонця), Святої Трійці – без клечання, навіть називаємо це свято "Зеленими Святами" (зеленим зіллям наші предки охороняли своє житло від нечистих духів). Всі ми відзначаємо свято Купала (очищення вогнем та водою), на "Введіння" закликаємо щастя на майбутній рік, "Катерини" кличемо долю, а на "Андрія", хто з нас не кусав калити і яка дівчина не ворожила, чи вийде заміж цього року? Нарешті, діти, бавлячись весною, співають: "А ми просо сіяли, сіяли. Ой дід-Ладо сіяли, сіяли ...". Все це – наша дохристиянська культура, наша найстаріша традиція [5, 11].

У наш урбанізований, модернізований час люди також не відмовляються від елементів містицизму та надання багатьом традиціям, обрядам і звичаям особливої святості, насамперед, від їх поцінування та додержання. У багатьох випадках важливого значення набувають родинні реліквії, мистецькі вироби, навіть суто побутові предмети. Сім'ї з усталеними традиціями відзначалися згуртованістю, єдністю, високим рівнем духовності, розвинутими здібностями та інтересами, широким спектром культурних запитів.

Інтеграція сімейних традицій, звичаїв і обрядів детермінується конкретними умовами та потребами людей у забезпеченні спадкоємності поколінь, передачі соціального і духовного досвіду підрастаючим поколінням. Історичний досвід організації культурно-дозвілєвої діяльності сім'ї засвідчує, що традиції, звичаї, свята і обряди виступають в процесі нього дозвілля як олюднена історія українського народу. Вони об'єднують націю і підтримують її життєздатність, формують високий національний ідеал, гуманістичний за своїм спрямуванням і змістом, багатий за формами і засобами виразу.

За результатами соціологічного дослідження понад 80 відсотків опитаних представників українських родин намагаються оберігати й передавати від покоління до покоління ікони, якими благословляли їх до шлюбу їхні батьки, рушники, що були своєрідними оберегами сімейного затишку, весільний одяг. Сьогодні до цього долучаються сорочечка немовляти, волосяно з перших пострижин тощо. Незважаючи на стрімке входження України в європейський і світовий простір, який забезпечує

людей весільним одягом останньої моди, українські дівчата не відмовляються приміряти мамине і навіть бабусине весільне вбрання, українські вишиванки тощо [2, 66].

Упродовж багатьох історичних епох звичаї, традиції та обряди відігравали роль першої школи любові й мудрості, національного виховання, були осередком набуття моральних чеснот і благородних учинків, формування пошани до рідної мови, символів, побутової, громадської та сімейної культури.

Сім'я є головним носієм національних традицій, котрі протягом століть допомагали формувати широкий духовний світ, високі моральні цінності, виховувати працелюбність, повагу до старших, любов до рідного краю. Через сімейну сферу передаються традиції між поколіннями. В рамках сім'ї засвоюється близько 60 відсотків усього обсягу етнокультурної інформації, яка потім становить основу для етнічної самоідентифікації особистості [1, 47].

На тлі процесів модернізації та глобалізації сім'я залишається найбільш стабільним елементом у національному вихованні особистості на основі традицій, звичаїв, свят та обрядів. Шляхом навчання в сім'ї спілкуванню, проведенню спільної культурно-дозвіллевої діяльності та формування загальнолюдських рис поведінки та духовних цінностей відбуваються перші кроки соціалізації особистості, формування сімейної духовної культури.

Література

1. Бабенко Н.Б. Дозвілля сім'ї. Теоретичні та емпіричні аспекти: Монографія / Надія Борисівна Бабенко. – К.: ДАККІМ, 2001. – 157с.
2. Бабенко Н.Б. Українські народні традиції, свята і обряди як прояви сімейної культури // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: Наук. журнал / Н.Б.Бабенко. – К.:Міленіум, 2013, №2. –221с.
3. Безклубенко С.Д. Мистецтво: терміни та поняття. Енциклопедичне видання:[у 2 т.] / Сергій Данилович Безклубенко. – К.: Інститут культурології НАМ України, 2010. – Т.2 (М-Я). – 256 с.
4. Борисенко В.К. Весільні звичаї та обряди на Україні: Історико-етнографічні дослідження/В.К. Борисенко. – К.: Наукова Думка, 1988. – 192 с.
5. Воропай О. Звичай нашого народу:У 2 т.(Етнографічний нарис)/Олекса Воропай. – К.: Оберіг, 1991. – Т.1 – 500 с.; Т.2 – 446 с.
6. Здоровега Н.І. Нариси народної обрядності на Україні / Н.І.Здоровега. – К., 1974. – 173 с.
7. Родинна педагогіка: навч.-мед. Посібник / А.А.Марушкевич, В.Г.Постовий, Т.Ф.Алексєєнко та ін. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2002. – 216 с.
8. Сапіга В. К. Українські народні свята та звичаї / В.К. Сапіга.- К.: Т-во "Знання України". – 1993. – 112 с.
9. Скуратівський В.Т. Святвечір (У 2к.) / Василь Тимофійович Скуратівський. – К.: Вироб. комерц. фірма "Перлина", 1994. – К.1 – 228 с.

References

1. Babenko N.B. Dozwillia simi. Teoretychni ta empyrychni aspekty: Monohrafiia / Nadiia Borysivna Babenko. – K.: DAKKIM, 2001. – 157s.
2. Babenko N.B. Ukrainski narodni tradytsii, sviata i obriady yak proiavy simeinoi kultury // Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv: Nauk. zhurnal / N.B.Babenko. – K.:Milenium, 2013, №2. –221s.
3. Bezklubenko S.D. Mystetstvo: terminy ta poniattia. Entsyklopedychne vydannia:[u 2 t.] / Serhii Danylovych Bezklubenko. – K.: Instytut kulturolohii NAM Ukrainy, 2010. – Т.2 (M-Ya). – 256 s.
4. Borysenko V.K. Vesilni zvychai ta obriady na Ukraini: Istoryko-etnohrafichni doslidzhennia/V.K. Borysenko. – K.: Naukova Dumka, 1988. – 192 s.
5. Voropai O. Zvychai nashoho narodu:U 2 t.(Etnohrafichni narys) / Oleksa Voropai. – K.: Oberih, 1991. – Т.1 – 500 s.; Т.2 – 446 s.
6. Zdoroveha N.I. Narysy narodnoi obriadnosti na Ukraini/N.I.Zdoroveha. – K., 1974. – 173 s.
7. Rodynna pedahohika: navch.-med. Posibnyk / A.A.Marushkevych, V.H.Postovyi, T.F.Aleksieenko ta in. – K.: Vydavets PARAPAN, 2002. – 216 s.
8. Sapiha V. K. Ukrainski narodni sviata ta zvychai / V.K. Sapiha.- K.: T-vo "Znannia Ukrainy". – 1993. – 112 s.
9. Skurativskiy V.T.Sviatvechir (U 2k.) / Vasyi Tymofiiovych Skurativskiy. – K.: Vyrob. komerts. firma "Perlyna", 1994. – К.1 – 228 s.

Гапетченко Р. Ю.

Народные традиции, обычаи, праздники и обряды как составные культурно-досуговой деятельности семьи

В статье рассмотрено украинские народные традиции, обычаи, праздники и обряды, их влияние на формирование культурно-досуговой деятельности семьи. Проанализировано влияние семейных традиций и праздников на создание позитивного микроклимата в семье. Особенное внимание уделяется сельским аграрным семьям, их праздникам и традициям. Исследуются некоторые формы организации семейной культурно-досуговой деятельности в современном украинском обществе на основании народных традиций, обычаев, праздников и обрядов.

Ключевые слова: семья, традиции, обычаи, праздники, обряды, культурно-досуговая деятельность.

Haпeтчeнкo P. Ю.

Folk traditions, customs, holidays and ceremonies as components of family cultural and leisure activities

The article deals with the Ukrainian folk traditions, customs, holidays and ceremonies and its influence on the family cultural and leisure activities formation; the article gives a detailed analysis of the family traditions and holidays

influence on making a positive micro climate in the family. Special attention is focused on rural, agricultural families, their holidays and traditions. This paper investigates some forms of organizing family cultural and leisure activities in a modern Ukrainian society, based on folk traditions, customs, holidays and ceremonies.

Ukrainian folk has been forming its traditions, customs, holidays and ceremonies within centuries, and even now, all the time, they are in the process of formation and transformation. Family traditions, customs and ceremonies have been reflecting the experience of upbringing children of each nation. Sophistication of long-lasting family, common and cultural traditions indicates high level of an ethnic group formation of each nationality.

Family traditions, supported by the force of public opinion, play an important role in the spiritual life formation. Being improved and transformed, they become norms and rules, important accelerators of a social progress. Traditions of each family have their own peculiarities. Good traditions unite family and help to preserve home warmth and coziness, ensure creation of harmony, love and respect in the family.

Old and good tradition in the family is involving children in a joint work, discussion of family achievements and problems, involving all the members of the family in joint breakfasts and dinners, family Saturday's lunches for exchanging experience and all sorts of news. As a tradition may be considered some interesting, according to the certain scenario, birthday keeping of each member of the family, celebration of important dates, meeting guests, joint outings, visiting of cultural and art events, morning exercises and etc. Regular communication, warm feelings, respect of family members – these are those components of a moral and ethical culture, which join together family, create a favorable microclimate and form spiritual culture of each individual.

Each nation, each folk, even each social group has its customs, formed within many centuries and time honored. Folk customs cover all the areas of public, family and social life.

In the process of historical development, there were developed and established the forms, means and mechanisms of preservation and transmission of social experience, which are together called a tradition. The aim of a tradition is to consolidate and reflect in new generations established ways of life, types of thinking and behavior. Forms of tradition realization are different, but the main of them are customs, holidays and ceremonies. If a tradition has its place in all of the spheres of the material and spiritual life, a custom exists only in separate areas of it, mainly in the spheres of labor, welfare, communication and family relationships.

The whole family life in the past was accompanied by different ceremonies and rituals, which in the figurative symbolic form meant certain stages of human life and separate stages of family development. According to the natural cycle of human existence, there was set a complex of the following family ceremonies: maternity, wedding, funeral and memorial. Together with the development of rational knowledge, a sense of forbidden magical ceremonies has been lost step by step, and ritual actions were transformed to one of the traditional entertainment of the folk. With the advent of new ceremonial actions and symbolic rituals, the old one has been kept, though; their sense has been changed over time.

Except funeral and memorial, all the ceremonies are jolly and celebratory. But still, a ceremony and a holiday is not the same, because the last includes a ceremony or ceremonies as a component part, but is not limited to a ceremony. A holiday doesn't have a strictly set form; it may well evolve depending on the creativity of its participants, the initiative of who is not restricted. Holidays and ceremonies has been relatively independent cultural phenomenon, means of experience transfer from generation to generation.

The family is a main carrier of national traditions, which within centuries have helped to form a wide spiritual world, high moral values, nurture industriousness, respect for elders and love for native land. Through a family sphere, the traditions are transferred between the generations. Approximately, 60% of the whole scope of ethnic and cultural information is assimilated in the frames of a family and it is the base of ethnical self-identity of an individual.

Against modernization and globalization processes in the life of the society, a family is a stable element in a national upbringing of an individual based on traditions, customs, holidays and ceremonies. Through teaching the way of communication in a family, joint cultural and leisure activities and formation of a common human behavior traits and spiritual values, there happen first steps of socialization of an individual and forming of a family spiritual culture.

Key words: family, traditions, customs, holidays, ceremonies, cultural and leisure activities.

УДК 929: 316.7 Овсянико-Куликовський (045)

Дабло Любов Григорівна
аспірантка

ІНДОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ Д. М. ОВСЯНИКО-КУЛИКОВСЬКОГО

У статті проаналізовано один з напрямів діяльності Д.М. Овсянико-Куликовського на прикладах його праць з ведаїзму. Акцентується увага на впливі мови на людську свідомість. Виявлено нерозривність між первісними віруваннями і культурами та розвитком соціальних спільнот. Досліджується роль дослідника у розвитку індології як науки в Україні.

Ключові слова: культура, культ, концепція, первісні вірування, ведаїзм, релігія.

Вже майже чверть століття наша держава є вільною та незалежною країною. Вона стала суб'єктом міжнародного життя, долучилась до глобальних світових процесів та активно розвиває міжкультурні зв'язки з іншими країнами. У сьогоднішній Україні притаманна західна модель розвитку політичних та культурницьких відносин, але через те, що в давнину українська культура формувалася під впливом індоєвропейської культури, можна побачити і тяжіння до східних традицій та популяризацію культури народів Індії. І цей напрям набуває ваги як один з культуротворчих моделей в розвитку культури сучасної України. Таким чином актуальним є питання про вивчення сходознавства в Україні.